

प्रश्न बैंक

कृष्णा - उदरमहयथा द्वितीय वर्ष (12 वीं)
विषय - नाय चकारण
विवरण क्र. - 1203

3-निलगुप्तीय प्रश्नाः -

- (1) 'श्रीशार्ङ्गोत्तरोः' इति पदस्य चिह्नं लिखत ?
- (2) कस्य अध्यायस्य प्रत्ययः निम्नप्रकरणे निरुचिताः ?
- (3) कः लकारः ध्वन्योभाजोत्तरः ?
- (4) 'लट्' लकारविधायकं त्रयं किम् ?
- (5) 'दश' लकाराणां नामानि लिखत ?
- (6) एकस्यैव्यो ध्वन्येव लकारः केषु अर्थेषु भवति ?
- (7) अर्धभञ्जो ध्वन्येव लकारः केषु अर्थेषु भवति ?
- (8) 'लट्' इति त्रयं विधित्वं अथवा अधिकारत्रयम् इति लिखत ?
- (9) परस्मैपदसंज्ञाविधायकं त्रयं किम् ?
- (10) 'नडनावाचनेपदम्' इति त्रयेण किं विधीयते ?
- (11) 'द्वरिलो भित्तस्य ध्वनोराधने पद विधायकं त्रयम् लिखत ?
- (12) 'शेषात्कर्त्ति परस्मैपदम्' इति त्रयस्यार्थं लिखत ?
- (13) 'धुमस' शणकस्य प्रयोगे - कुं पुलः भवति ?
- (14) 'अ' ध्वनोरर्थः कः ?
- (15) 'शार्ङ्गध्वन्युत्त संज्ञा विधायकं त्रयं किम् ?
- (16) 'कर्त्ति शय' इति त्रयेण किं विधीयते ?
- (17) 'शार्ङ्गध्वन्युत्तस्य ध्वन्युत्तयोः' इति त्रयस्य अर्थं लिखत ?
- (18) 'लिट् लकारः' केन त्रयेण विधीयते ?
- (19) 'विधित्वनिम्नभागा'....." इति त्रयं प्ररयत ?
- (20) 'सहितं पदे लिप्ता'....." इति त्रयं प्ररयत ?
- (21) "उपसर्गो ध्वन्यर्थः....." इति त्रयोः प्ररयत ?
- (22) 'इ' री रत्न' इति केन त्रयेण कश्चित् लकारः विधीयते ?

- (23) 'लुट् लकारः' कृत्विभ्यर्थे भवति ?
- (24) 'लोट् लकारविधायकं' क्त्वां लिखत ?
- (25) 'भवानि' इत्यञ्ज कः लकारः चरति ?
- (26) 'वभूव' इति कस्य लकारस्य रूपम् ?
- (27) 'दिल' लट्यागमेपदानां रे. एत्व विधायकं क्त्वाञ्च किम् ?
- (28) 'कार्वाण्यनुभवापि' इति क्त्वाकार्थं लिखत ?
- (29) 'गमाद्यन्ता' एतान्' इति सूत्रेण किं विधीयते ?
- (30) 'अदिप्रभृतिभ्यः' शप्' इति सूत्रेण किं विधीयते ?
- (31) 'अद' एतानोः अर्थं लिखत ?
- (32) 'अद' एतानोः 'बाल्' आदेशः केन सूत्रेण विधीयते ?
- (33) 'दन्' एतानोः अर्थं लिखत ?
- (34) 'वध्यान्' इत्यञ्ज कः एतानुः ?
- (35) 'शोरने' इत्यञ्ज कः एतानुः ?
- (36) 'एति' इत्यञ्ज कः एतानुः ?
- (37) 'इष्' एतानोः अर्थं लिखत ?
- (38) 'भुज्वृद्धिः' इति सूत्रेण किं विधीयते ?
- (39) 'हु' एतानोः अर्थः कः ?
- (40) 'जुरोधादिभ्यः' श्लुः' इति सूत्रेण क्त्वाञ्च किम् लिखत ?
- (41) 'क्षी' इति सूत्रेण किं विधीयते ?
- (42) 'डिवु' एतानोः अर्थं लिखत ?
- (43) 'श्यान्' विधायकं क्त्वाञ्च किम् ?
- (44) 'याज्जोर्जा' इति सूत्रेण कः आदेशः विधीयते ?
- (45) 'जनी' एतानोः कः अर्थः ?
- (46) 'दुनोति' इत्यञ्ज 'क्षुः' विधायकं क्त्वाञ्च किम् ?
- (47) 'रुधिर' एतानोः अर्थं लिखत ?
- (48) 'दोति' इत्यञ्ज 'इः' इत्ययं विधायकं क्त्वाञ्च किम् ?
- (49) 'दुनीश्च' एतानोः अर्थं लिखत ?
- (50) 'लथापपाशरूपवीणा.....' इति क्त्वाञ्च सूत्रेण ?
- (51) 'लक्ष्योञ्जो' इत्यस्य 'इति सूत्रेण किं विधीयते ?
- (52) 'विच्' इत्यकार्वाण्यर्थे क्त्वाञ्च लिखत ?
- (53) 'भवन्ते' इत्यस्य 'इत्यर्थे' क्त्वाञ्च लिखत ?
- (54) 'एन्' इत्यस्य विधायकं क्त्वाञ्च लिखत ?

- (55) 'ध्यातेरेजाचो इत्यादि:.....' इति धृतिं प्ररचत ?
- (56) 'यद्, उरुच्य विधायकं' धृतिं लिखत ?
- (57) 'कथञ्च' उरुच्य विधायकं' धृतिं लिखत ?
- (58) 'उपमानाक्षयि' इति धृतिं लिखत अर्थं लिखत ?
- (59) 'कुराया कुराते- कुरायाते' इत्यस्य कथञ्च उरुच्य-विधायकं' धृतिं किम् ?
- (60) 'कुराया कुराते' इति धृतिं लिखत किं विधायते ?
- (61) कुरायादिभ्यः ध्यातुभ्यः कः प्रत्ययः तस्यार्थं विधायते ?
- (62) कुराते ध्यातेः कः अर्थः ?
- (63) 'निविशते' इत्यस्य ध्यातेपदविधायकं' धृतिं किम् ?
- (64) 'उपगन्निभ्याः ध्य' इति धृतिं लिखत किं विधायते ?
- (65) 'उपनिशते' इत्यस्य ध्यातेपदविधायकं' धृतिं लिखत ?
- (66) 'अनुकरोति' इत्यस्य ध्यातेपदं केन धृतिं लिखते ?
- (67) 'रुपरति कुराते गोकुले वरुच्यमः' इत्यस्य धृतिं लिखत किं विधायते ?
- (68) 'ध्यातेः' इति धृतिं लिखत ध्यातेपदस्य अर्थं लिखत ?
- (69) 'ध्यातेपद' इत्यस्य कः प्रत्ययः ?
- (70) 'ध्यातेपद' इत्यस्य कः प्रत्ययः केन च ध्यातेपदं लिखत ?
- (71) 'ध्यातेपद' इति धृतिं लिखत अर्थं लिखत ?
- (72) 'अचो यत्' इति धृतिं लिखत किं विधायते ?
- (73) 'गुरुमरुच्यमध्यानुपधर्ष' इति धृतिं लिखत ?
- (74) 'ध्यातेपद' इत्यस्य कः प्रत्ययः केन च ध्यातेपदं लिखते ?
- (75) 'ध्यातेपद' इति धृतिं लिखत अर्थं लिखत ?
- (76) 'कारकः' इत्यस्य ध्यातेपदस्य कः प्रत्ययः ?
- (77) 'ध्यातेपद' इत्यस्य कः प्रत्ययः ?
- (78) 'ध्यातेपद' इति धृतिं लिखत अर्थं लिखत ?
- (79) 'ध्यातेपद' इति धृतिं लिखत अर्थं लिखत ?
- (80) 'ध्यातेपद' इत्यस्य कः प्रत्ययः ?
- (81) 'ध्यातेपद' इत्यस्य कः प्रत्ययः ?
- (82) 'ध्यातेपद' इत्यस्य कः प्रत्ययः ?
- (83) 'ध्यातेपद' इत्यस्य कः प्रत्ययः ?
- (84) 'ध्यातेपद' इत्यस्य कः प्रत्ययः ?

- (85) 'परैरलः। वरि क्षेत्रेण कः उदययः विधीयते ?
- (86) 'भनः। वरि क्षेत्रेण गितिः उदययः कृमिन् उपपदे विधीयते ?
- (87) 'करोते ययः। वरि क्षेत्रेण कः उदययः विधीयते ?
- (88) 'तल्लज्यां जनेडी। वरि क्षेत्रेण कः उदययः विधीयते ?
- (89) 'मिठ्या, दंवा विधीयते त्वां लिखत ?
- (90) 'शार्फः। वदयज नकारेण तल्लं केन क्षेत्रेण विधीयते ?
- (91) 'विन्मः। विन्मः वदयज कः उदययः ?
- (92) 'शुषः कः। वरि क्षेत्रेण किं विधीयते ?
- (93) 'यमवः। वदयज नकारेण तल्लं केन क्षेत्रेण विधीयते ?
- (94) 'शान-शान्त्य। उदययविधीयते त्वां लिखत ?
- (95) 'तल्लंवाः। उदययः के लिखत ?
- (96) 'तल्लंवा विधीयते त्वां लिखत ?
- (97) 'परिज्ञा। वदयज कः उदययः ?
- (98) 'इयते जनेन वरि..... ?

लघुसरीय प्रश्नाः -

- (1) लकारः कति भन्ति तेषां नामानि लिखत ?
- (2) प्रथममध्यमेनमासंज्ञाविधायकसूत्रं विलिख्य लक्ष्यार्थस्य लिखत ?
- (3) 'लः कर्मणि -ए भावे -याकर्मभेदेभ्यः' इति सूत्रस्यार्थं स्वग्रन्थानुसारं उदाहरणमहितं स्पष्टयत ?
- (4) आत्मनेपदविधायकानि -तुञ्जादि विलिख्य तेषां उदाहरणद्वयं -ए लिखत ?
- (5) कर्तृगामिनि विशाफले ध्यानोत्पत्तेरुपरं केन सूत्रेण विधीयते ?
- (6) ध्यानोः परस्मैपरं केन सूत्रेण विधीयते अर्थमहितं उदाहरयत ?
- (7) 'गार्बध्यानुक्त संज्ञाविधायकं सूत्रं विलिख्य लक्ष्यार्थं -ए- लिखत ?
- (8) 'शुभ्र' विधायकं सूत्रं अर्थमहितं लिखत ?
- (9) 'अने' दीर्घं यञि-। इति सूत्रस्यार्थं उदाहरणमहितं लिखत ?
- (10) 'परोक्षे लिट्, इति सूत्रस्य अर्थं लिखत ?
- (11) लिट्स्थाने शालादयविधायकं सूत्रं लिखत ?
- (12) उभयभ्रातृसंज्ञा विधायकं सूत्रं वृत्तिमहितं लिखत ?
- (13) अन्त+अन्त+अत् इति अवस्थायां टलादिशेषः केन सूत्रेण विधीयते ?
- (14) 'आर्धस्थानुक्तस्येडवलादे' इति सूत्रस्य अर्थं ग्रन्थानुसारं लिखत ?
- (15) 'अभ्यास -एर्ध' इति सूत्रस्यार्थं ग्रन्थरीत्या वर्णयत ?
- (16) 'रथलात् लृट्पुत्रः' इति सूत्रे लृट्पुत्रे त्रेषां लकाराणां प्रथमा ?
- (17) 'दीर्घीवोदीर्घम्' इत्यनेन सूत्रेण कुट्य निधेयः विद्यते ?
- (18) इत्वरधामर्थान् काल्य लोपः भवति ?
- (19) लोट् लृकारविधायकं सूत्रं वृत्तिमहितं लिखत ?
- (20) 'आशिषि अर्थे' इति लकाराणां भवन्ति तेषां नाम लिखत ?

(6)

21. 'वाचस्पत्यवर्षिणाकाः ध्यातोः कुत्रा प्रथोऽन्तरथाः ?
 22. 'एधन्' इत्यत्र एत्वं विधायकं सूत्रं क्विभ ?
 23. 'कुलेरधुः' इति सूत्रेण किं विधीयते ?
 24. 'अत आदेः' इति सूत्रस्य अर्थः किरान ?
 25. 'आऽआदीनाम्' इति सूत्रेण किं विधीयते ?
 26. 'इत्थ रन्' आदेशः केन सूत्रेण भवति ?
 27. 'धात्वादेः षः षः' इति सूत्रस्य अर्थः किरान ?
 28. 'अत उपधायाः' इति सूत्रेण किं विधीयते ?
 29. 'नार्कनकपनपदेषु'----- इति सूत्रं श्रयत अर्थस्य किरान ?
 30. 'न्द्दति' इति सूत्रेणः केन धातुना निरूपनः अर्थः एतिसं-
 किरान ?
 31. 'अप्थापत्थातवर्ण' इति सूत्रेण किं विधीयते ?
 32. 'अतो लोपः' इति सूत्रेण कस्य लोपः विधीयते ?
 33. 'दीर्घं लघोः' इति सूत्रेण कस्य दीर्घः क्विभे ?
 34. 'दीपजनबुधश्चरिता'----- इति सूत्रं श्रयत अर्थस्य किरान ?
 35. 'पाद्माहमाद्यामा'----- इति सूत्रं श्रयत अर्थस्य किरान ?
 36. 'बु'दंजा विधायकं सूत्रं अर्थएतिसं किरान ?
 37. 'मान्बधदान्शान्तयो दीर्घिष्याशास्य' इति सूत्रेण-
 कः प्रत्ययः विधीयते ?
 38. 'वचिन्वपियजादीनां' इति 'इति सूत्रेण केयं धातुनां-
 एतयगारं क्विभे ?
 39. 'शाविवसिधधीनां'----- इति सूत्रस्य अर्थः किरान ?
 40. 'शपः लुक् केन सूत्रेण विधीयते ?
 41. 'अद्यो बाल्य आदेशः' इति केन सूत्रेण भवति ?
 42. 'अद्यो बाल्य आदेशः' इति एतिस्य केन सूत्रेण भवति ?
 43. 'अनुदानोपदेशवन्ति'----- इति सूत्रं श्रयत ?
 44. 'अहि' इति रूपं कस्य मन्त्रस्य विद्यते एतस्य केन-
 धातुना निरूपनो भवति ?
 45. 'शेरले' इत्यत्र रजजगमः केन सूत्रेण भवति ?
 46. 'विद्यो ल्ये वा' इत्यत्र एतिसं सूत्रस्य अर्थः किरान ?
 47. 'शेरिति' इति सूत्रेण 'इद' केन सूत्रेण भवति ?
 48. 'गुणो नृदिद्युर्गो भृदिः'----- इति सूत्रेण श्रयत ?

- (49) 'श्लघुः' विधायकं ध्वं प्रतिपत्तिं लिखत ?
- (50) 'पुलोति', बभूव द्वित्वविधायकं ध्वं किम् ?
- (51) 'क्षिपु' ध्वानोः अर्थं विलिखत तद् लकारे रूपाणि लिखत ?
- (52) 'अन्त' प्रादुर्भावे 'इति ध्वानोः' तद् लकारे रूपाणि लिखत ?
- (53) 'रुण्णारिभ्यः श्मभ्' इति ध्वेजेण विधायमानः श्मभ् कृत्यं उल्लापकम् अपवादः ?
- (54) 'रुण्णारिभ्यः' बभूवो आ ध्वानुः अस्वार्थश्च ?
- (55) 'विचक्ष' इति ध्वान्त अर्थं लिखत ?
- (56) 'धोर्यने' इति रूपं कृत्यं ध्वानोः केन च आत्मनेपदं ध्वं लिखत ?
- (57) 'नद्येभ्योऽभो' हेतुश्च' इति ध्वान्त अर्थं लिखत ?
- (58) ध्वानोः कर्मणः अर्थान्..... इति ध्वं प्रादुर्भ अर्थं लिखत ?
- (59) 'अप्रीत्यनीने' इत्यन्त आत्मनेपदविधायकं ध्वं लिखत ?
- (60) 'धार्वाध्वानुके' शक्' इति ध्वान्त्यं वृत्तिं लिखत ?
- (61) 'धोर्विभाष्य' इति ध्वान्त अर्थं ग्रन्थरीत्या लिखत ?
- (62) 'आत्मनाम' नुरोर्नाम..... इति आर्त्तां उभूत्थान् ?
- (63) 'शिरायः' इति ध्वेजे बलविधायकं ध्वं किम् ?
- (64) 'लुल्य' इत्यन्तं लुक् केन ध्वेजेण अवाप्ति ?
- (65) 'राजधुमध्व'..... इति ध्वं प्रादुर्भ अर्थं लिखत ?
- (66) 'कर्ण' इत्यन्तं का ध्वानुः कृत्यं उल्लापः ?
- (67) 'नादिउद्विच्यारिभ्यो' ध्वेषु ध्वेजिन्यन्तः आत्मार्थः 'ग्रन्थरीत्या' लिखत ?
- (68) 'कुर्मांशु' इति ध्वान्त अर्थं लिखत ?
- (69) 'भानोर्गुणध्व' कः॥ इति ध्वेजे अन्तुपार्थे इति विशेष्यं ध्वं किमर्थम् ?
- 70] 'दिवाविभानिशाशाशाकर'..... इति ध्वं प्रादुर्भ अर्थं लिखत ?
- 71] 'अल्दिषदजन्त्य' धुम्' इति ध्वेजे किं विधायकम् ?
- 72] 'दुल्यभानो' निगिधात्तलीत्ये' इति ध्वेजेण कः उल्लापः अस्मिन्नर्थे विधायने उद्यत्प्रोत्तरिणं लिखत ?

- (73) 'बुधदा' इत्यन्त कः प्रथमः क्वेन च एतेषां विधापरे ?
- (74) 'गिधा' इति एतेषां विधापरे ?
- (75) 'बु' एतेषां कः इत्यस्य 'ए' आदेशः तासु किति परे क्वेन एतेषां मवति ?
 ३-एतेषां
- 'ए' एतेषां' इति एतेषां अर्थं विधापरे ?
- (76) 'गिधा' इत्यस्य अर्थं विधापरे ?
- (77) 'बु' इत्यस्य अर्थं विधापरे ?

(78) अथायोग्यं भोजनम्

(1) अ - इति

एष - अस्माभिं गति -
 भुक् - बुद्धि -
 गत - एतेषां

(2) लभ - लभकारः

भवि - लिङ् लकारः
 भविष्यति - लृट् लकारः
 भवति - लृट् लकारः

(3) विधिः - लकारार्थकोट्यापरः

निष्पन्नम् - कामचारानुज्ञा
 भाष्यम् - नियोजकरणम्
 अष्टादशः - प्रथमम्

(4) अतः - तिङ्

कर्त् - लृट्
 अन्वयः - लृट्
 अनादयः - लृट्

(5)	कुम्भकारः -	गां दधानि
	कुलम्बरः -	तन्तुं वयानि
	गौरः -	दाज्यां पिबानि
	द्विपः -	कुम्भां करोमि
	नन्दुवायः -	पुरो-परानि
(6)	पञ्चविधाः -	वाल्मेक्यः
	भिरविधाः -	व्यासः
	वत्सीनि -	भाषाः
	अपनीयः -	एरलाः
(7)	न -	उत्तमपुरषः
	याव -	श्यामपुरषः
	वरे -	मह्यमपुरषः
	स -	श्यामपुरषः
(8)	परिवृमिच्छानि -	पिपुच्छिच्छानि
	तर्तुमिच्छानि -	जिगमिषानि
	एतुमिच्छानि -	पिपुठिषानि
	शतुमिच्छानि -	निगीषानि
(9)	पुनः पुनः अनिशयेन वा भवति -	विश्रायते
	तुदिलं वयानि -	वैश्वयने
	विद्वान् इव उपात्तरानि -	लोहितायानि
	अलोहितो लोहितो भवति -	वाश्रयते

दीर्घोत्तरीय प्रश्नाः

- (11) बभूवु एषन्ते, ध्रुवन्ति गामिन्पति उति-
एनेषु ऋषि रूपाणि गुन्धरीत्या तार्क्ष्यन् ?
(2) अदि दौष्टिह, रुदिहि, शिष्टः एनेषु ऋषि-
रूपाणि गुन्धरीत्या तार्क्ष्यन् ?
(3) जुलेति, विभूतः पितृनि, दीर्यति, गायते-
एनेषु ऋषि रूपाणि गुन्धरीत्या तार्क्ष्यन् ?
(4) द्यादा, भ्रान्त्यति तुन्वन्ति- बभर्षिह उभुचत्-
एनेषु ऋषि रूपाणि गुन्धरीत्या तार्क्ष्यन् ?
(5) विन्वन्ति, वेदिता, रन्ध्रः, उरुताः नन्वः
एनेषु ऋषि रूपाणि गुन्धरीत्या तार्क्ष्यन् ?
(6) ऋषिवाति, एषिता, उच्च-दुरत्- उच्चन्दुरत्
रूपयति, उच्चयति एनेषु ऋषि रूपाणि तार्क्ष्यन् ?
(7) भावयति, उरुभीभवत्, शाययति, दृषयति
दृषयति एनेषु ऋषि रूपाणि गुन्धरीत्या तार्क्ष्यन् ?
(8) पिपठिषति, चिञ्जीर्षति, ब्रूयुषति, जुगुप्सते
जिगमिषति एनेषु ऋषि रूपाणि गुन्धरीत्या तार्क्ष्यन् ?
(9) बोधयते, वेत्तीयते, वरीवृत्तते, वरीवृत्तते
परीवृत्तयते एनेषु ऋषि रूपाणि गुन्धरीत्या
तार्क्ष्यन् ?
(10) पुञ्जीयति, कृदायते भुञ्जति, चिन्तयति
कुमारयते एनेषु ऋषि रूपाणि तार्क्ष्यन्पति ?
(11) उञ्जति, उयतिजुनीते विविशते, क्षलमपजानीते-
तङ्गच्छते एनेषु ऋषि रूपाणि तार्क्ष्यन्पति ?
(12) एषितन्त्रम्, वातन्त्रम् दानीयो विप्रः, येचम
तनुचः एनेषु ऋषि रूपाणि तार्क्ष्यन्पति ?
(13) शिष्टः, भुञ्जः- भावः, वाच्यम्, भोज्यम्,
पञ्चयथायाः एनेषु ऋषि रूपाणि तार्क्ष्यन्पति ?

